

บุคคลสำคัญด้าน ดนตรีไทย

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

พระมหากษัตริย์ รัชกาลที่ 2 แห่งราชวงศ์จักรี ประสูติเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2310 มีพระนามเดิมว่า สมเด็จเจ้าฟ้าชาย ธิม เป็นพระราชโอรสองค์ที่ 4 ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ตลอดระยะเวลา 15 ปี ที่ทรงครองราชย์นั้น ประเทศไทยอยู่ในความสงบ ไม่มีการทำสงคราม พระมหากษัตริย์ทรงทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในทุกๆด้านอย่างเต็มที่ นับได้ว่าในสมัยของพระองค์ศิลปวัฒนธรรมในทุกๆด้านเจริญถึงขีดสุด เป็นแบบอย่างจนถึงปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงโปรดดนตรีไทยมาก เครื่องดนตรีไทยที่ทรงโปรดเป็นพิเศษ คือ ซอสามสาย ทรงมีซอสามสายคู่พระหัตถ์อยู่คู่กันหนึ่งชื่อว่า ซอสามสายฟ้าพาด ซึ่งจะทรงซอสามสายนี้ในเวลาว่างพระราชกิจ

พระยาประสานดุริยศัพท์

พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) เป็นบุตรคนโตของขุนกนกธรา (ทองดี) กับนางนิ่ม เกิดเมื่อวันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2403 ตรงกับวันอังคาร ณ บ้านเลขที่ 81 ตรอกไข่ ถนนบำรุงเมือง ตำบลหลังวัดเทพธิดากรุงเทพมหานคร ท่านได้เรียนปี่ชวากับครูชื่อ “หนูดำ” ส่วนวิชาดนตรีปี่พาทย์อย่างอื่น ได้ศึกษาอย่างจริงจังกับครูช้อย สุนทรวาทีน (บิดา) จนบรรลุนิติภาวะ ท่านเข้ารับราชการ ตั้งแต่เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระยศเป็นพระยุพราช ได้ทูลขอพระราชทานบรรดาศักดิ์จากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวให้นายแปลกเป็น “ขุนประสานดุริยศัพท์” นับจากนั้นก็ได้รับพระราชทานเลื่อนบรรดาศักดิ์มาเป็นลำดับ จนได้เป็นที่ “พระยาประสานดุริยศัพท์” เจ้ากรมปี่พาทย์หลวง ในสมัยรัชกาลที่ 6 ความรู้ความสามารถของพระยาประสานดุริยศัพท์นั้น เป็นที่กล่าวขวัญเรื่องลือว่า ท่านเป็นผู้ที่ถึงพร้อมด้วยฝีมือ ความรู้ ปฏิภาณ ไหวพริบ ท่านเป็นครู และเป็นศิลปินที่หาได้ยากยิ่ง เมื่อปี พ.ศ. 2428 ท่านได้รับเลือกให้ไปร่วมฉลองครบรอบร้อยปีของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ประเทศอังกฤษผลของการบรรเลงขลุ่ยของท่านเป็นที่พอพระราชหฤทัยของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียเป็นอย่างยิ่งถึงกับรับสั่งขอฟังเพลงขลุ่ยเป็นการส่วนพระองค์ในพระราชวังบัคกิงแฮมอีกครั้งการบรรเลงครั้งหลังนี้สมเด็จพระนางเจ้าวิกตอเรียทรงลุกจากที่ประทับและใช้พระหัตถ์ลูบคอพระยาประสานพร้อมทั้งรับสั่งถามว่า “เวลาเป่านั้นหายใจบ้างหรือไม่ เพราะเสียงขลุ่ยดังถึงวานอยู่ตลอดเวลา”

ศรุตองดี สุจริตกุล

ศรุตองดี สุจริตกุล เกิดเมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ ที่อำเภอตำบับละดวก จังหวัดราชบุรี บิดาชื่อน บัญชัย มารดาชื่อน เกือบ มีอาชีพ ทำสวน กำพรวินมารดา ตั้งแต่อายุได้ ๙ ปี มีพี่น้องร่วมบิดามารดาด้วยกันหลายคน ชื่อ กอจก ใบ กอจกอยู่ และกิมเซ็ง ไม่มีใครเป็นนักดนตรี เมื่อมารดาถึงแก่กรรมแล้ว ศรุตองดีได้เข้ามาอยู่ในอุปถัมภ์ของพระสุจริตสุดา พระสมณเอกในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ตั้งแต่อายุยังไม่ถึง ๑๐ ปี จึงได้หัดเครื่องสายมาพร้อม ๆ กับนักดนตรีหญิงของพระสุจริตสุดา อาทิ ประคอง พุ่มทองสุข (นิภา อภัยวงศ์) ทองสุข สุทธิพิณทุ แบบเนตรานนท์ สุมิตรา สิงหลกะ (สุมิตรา สุจริตกุล) สมหวล สุจริตกุล จำเริญ สุจริตกุล ฉลวย รัตนจันทร์ (ฉลวย จิยะจันทร์) โดยเริ่มทำหน้าที่เป็นผู้ตีโทนระฆังมา ประจำวงเครื่องสาย ต่อมาได้เป็นผู้เล่นจะเข้ประจำวง โดยมีครูผู้ม กมลวาทิน พระสรวลวงสรอง (บัว กมลวาทิน) และพระประมัตตวรศัพท (เขียนจักรวาทิน) เป็นครูผู้ฝึกสอนนับเป็นนักดนตรีของวงเครื่องสาย คณะนารีศรีสุโขตมาแต่ดั้งเดิม นอกจากนี้จะเรียนดนตรีแล้ว ยังมีฝีมือในการเล่นปี่กลึงด้วย และมีฝีมือในการจัดดอกไม้สด ดอกไม้ประดับต่าง ๆ เคยเที่ยวจะเข้ถวายหน้าพระที่นั่งและเคยวัดแผนเสียงพระราชพิธีพืชมงคลในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว กับคณะนารีศรีสุโขต ศรุตองดี สมรสกับ นายเจนก สุจริตกุล ซึ่งเป็นลูกพี่ลูกน้องชั้นเดียวกับพระสุจริตสุดา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๗ มีบุตรเพียงคนเดียวชื่อน สุดาวดี เรียนอยู่ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ พ.ศ. ๒๕๔๘ เริ่มเป็นครูสอนในวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร ทำหน้าที่สอนจะเข้ และได้ร่วมมือกับครูประสิทธิ์ ถาวร คอบคุมฝึกซ้อมนักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลป์ จัดแสดงมหาสุริยาภรณ์ไทย ประสบผลสำเร็จอย่างดี

คุณศรุตองดี สุจริตกุล ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรมสาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ประจำปี พ.ศ.2538

คุณมนตรี トラโมก

นายมนตรี トラโมก เกิดที่บ้านท่าพี่เลี้ยง อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2443 เดิมชื่อ “บุญธรรม” เป็นบุตรของนายฮิม นางทองอยู่ เริ่มการศึกษาโดยเข้าเรียนอยู่โรงเรียนประจำจังหวัดสุพรรณบุรี (ปรีชาพิทยากร) สอบได้ชั้นมัธยมปีที่ 3 เนื่องจากบ้านอยู่ใกล้กับวัดสุวรรณภูมิ และที่วัดสุวรรณภูมินี้มีวงปี่พาทย์ ซึ่งฝึกซ้อม กันอยู่เสมอ ระหว่างที่เดินไปและกลับจากโรงเรียน ตลอดดจนอนอยู่บ้าน ก็ได้ยินได้ฟัง เสียงเพลงปี่พาทย์อยู่เป็นนิตยั จนจดจำทำนองได้เป็นตอนๆ บรรดา นักดนตรีในวงปี่พาทย์ก็รู้จักคุ้นเคยทุกคน เวลามีการบรรเลงในงานที่อยู่ที่ใกล้ๆ ก็มักจะเข้าไปช่วยเขาตีซอซึงเล็ก ทุ้มเหล็กด้วยเสมอๆ ซึ่งก็ติดตามเขาไป ได้บ้างไม่ได้บ้าง

บุญยงค์ เกตุคง

ครูหรั่ง พุ่มทองสุข ครูชื่น ดุริยประณีต ครูชื่น ดุริยประณีต ครูเพชร จรรย์นาฎ ครูทิวประสิทธิ์ พากยโกศล หลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และครูพุ่ม ปาปุยวาทย์ รับราชการเป็นนักดนตรีประจำวงกรมประชาสัมพันธ์ ต่อมาประจำสถานีโทรทัศน์ช่อง 4 บางขุนพรหม แล้วย้ายไปสังกัดกรุงเทพมหานคร และได้เป็นหัวหน้าวงดนตรีไทย กรุงเทพมหานครจนเกษียณอายุ นายบุญยงค์ เกตุคงเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในทางดนตรีอย่างยิ่ง บรรเลงปี่พาทย์ได้ทุกชนิด โดยเฉพาะระนาดเอกซึ่งได้รับการยกย่องเป็นพิเศษ ร่วมบรรเลงกับวงดนตรีต่างๆ เช่นวงนายทองใบ รุ่งเรือง วงดุริยประณีต วงพากยโกศล วงนายเพชร จรรย์นาฎ ร่วมมือกับนายบุญยัง และนายบุญสม มีสมวงศ์(พรภิรมย์) จัดตั้งคณะลิเกใช้ชื่อคณะว่า เกตุคงดำรงศิลป์ ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดลิเกทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เมื่อพ.ศ. 2500 คัมภีร์ ที่มีชื่อเสียงคือ บรูซ แกสตัน(Bruce Gaston) ซึ่งเป็นนักดนตรีชาวอเมริกัน

กรมหมื่นพิไชยมหินทโรดม

กรมหมื่นพิไชยมหินทโรดม ทรงสนพระทัยดนตรีไทยมากลึงกับมีวงปี่พาทย์วงหนึ่งเรียกกันว่า “วงพระองค์เพ็ญ” ทรงเป็นนักแต่งเพลงมรสาสามารถพระองค์หนึ่ง โดยได้ทรงแต่งเพลง “ลาวดวงเดือน” ซึ่งเป็นเพลงที่นิยมกันแพร่หลายในปัจจุบัน

สำหรับเพลงลาวดวงเดือนนี้ พระองค์ท่านแต่งขึ้นต้องการให้มีสำเนียงลาว เนื่องจากโปรดท่านองและสืลาเพลง “ลาวดำเนินทราย” เมื่อคราวที่เสด็จตรวจราชการ ภาคอีสานระหว่างที่ประทับแรมอยู่ตามทางจึงทรงแต่งเพลงลาวดวงเดือนขึ้น เพื่อให้คู่กับเพลงลาวดำเนินทราย ประทานชื่อว่า “เพลงลาวดำเนินเกวียน” ได้มีผู้กล่าวว่า แรบงบันดาใจที่พระองค์แต่งนั้น เนื่องจากผัดหวังในความรัก คือ เมื่อพระองค์จบการศึกษาจากประเทศอังกฤษ เสด็จขึ้นไปเที่ยวเชียงใหม่ และได้พบกับเจ้าหญิงชมชื่น ธิดาเจ้าราชสัมพันธ์วงศ์ พระองค์สนพระทัยมากจนถึงกับให้ผู้ใหญ่ในมณฑลพายัพเป็นเจ้าแก่เจรจาซื้อขอแต่ได้รับคำตอบจากเจ้าราชสัมพันธ์วงศ์ว่าขอให้เจ้าหญิงชมชื่นอายุ 18 ปีก่อน

นพ ศรีเพชร

ในพ.ศ. ๒๔๗๗ ครอบครัวได้เข้ารับราชการเป็นทหารรักชาติอยู่ที่ ๒ ปี จากนั้นหลวงประสานดุริยางค์ ขอให้ย้ายไปประจำกองดุริยางค์กองทัพบก จึงได้ออกจากบ้านท่านจางวางทั่วไพบู่ กองทัพบก ได้เริ่มเรียนโน้ตสากลจากร้อยตรีสุข ไพริขามและเรียนรูวิชาประสานเสียงจากหลวงประสานดุริยางค์รวมทั้งเรียนจากพันเอกชูชาติ พิทักษากร

ในระหว่างรับราชการทหารอยู่นั้นงานสำคัญของท่านคือ ฝึกสอนควบคุมนักดนตรีไทยในวงจุลดุริยางค์และในหมวดดนตรีไทย กองทัพบก เริ่มเรียงเสียงประสานเพลงไทยตามแบบสากลสำหรับวงจุลดุริยางค์ และเขียนโน้ตแยกเสียงเครื่องดนตรีต่าง ๆ สำหรับวงโยธวาทิตกองทัพบกด้วย ครอบครัวท่านในหน้าที่ราชการเรื่อยมา จนได้รับยศสูงสุดเป็นร้อยเอกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ และเกษียณอายุในปีต่อมา (พ.ศ. ๒๕๑๖) ในระหว่างที่รับราชการอยู่นั้น ท่านได้รับพระราชทานเข็มนักดนตรีจากพระหัตถ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ซึ่งเป็นสิ่งที่ท่านปลาบปลื้มใจมากที่สุด

พริ้งค์ ตนตรีรส

หน้าที่การงานของครูพริ้ง เริ่มตั้งแต่เป็นนักดนตรีในวงปี่พาทย์ของบ้านเจ้าพระยารัตนารักษ์ธนบุรี แล้วจึงย้ายไปประจำวงของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่ครั้งยังทรงดำรงพระยศเป็น สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ ต่อมาได้เข้าถวายตัวเป็นมหาดเล็ก ยศพันจ่าเด็กษา มีหน้าที่การงานในกองพิลาพาทย์หลวง กรมมหรสพ ครั้นถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้ย้ายมาเป็นมหาดเล็กตั้งเครื่องอยู่ระยะหนึ่ง แล้วจึงโอนมารับราชการในกรมศิลปากร และได้เป็นหัวหน้าวง ๒ ในขณะนั้น จนเกษียณอายุราชการในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๖ เทศบาลนครกรุงเทพ ซึ่งมีนายชำนาญ ยุวบูรณ์ เป็นนายกเทศมนตรี ได้ขออัญมัติกระทรวงมหาดไทยตั้งวงปี่พาทย์เครื่องใหญ่ขึ้น และได้มอบหมายให้ครูพริ้ง เป็นผู้จัดทำนักดนตรีไทยพร้อมทั้งเป็นครูผู้ควบคุมดูแลการฝึกซ้อมต่อไป นอกจากนี้ ครูพริ้งยังได้รับเชิญให้สอนตามโรงเรียนและสถานที่ราชการอีกหลายแห่ง ครั้งหลังสุด ครูพริ้งสอนดนตรีไทยอยู่ที่โรงเรียนสตรีมหาพฤฒารามเพียงแห่งเดียว จนถึงแก่กรรมด้วยโรคหัวใจล้มเหลว เมื่อวันที่เสาร์ที่ ๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๔ สิริอายุได้ ๘๐ ปี

บุญศรี รัตนัง

บุญศรีมีนิสัยการดีด สี ตีเป่า มาตั้งแต่เล็ก ได้ฝึกการเล่นดนตรีพื้นเมืองประเภทซึง-สะล้อ ซอ ซึง จากลุงของตน คือ นายสิงห์คำ รัตนัง ตั้งแต่อายุวัย สำเร็จการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนบ้านป่าเหมือด เมื่อปี 2506 เริ่มเรียนเป่าปี่กับพ่อสม บุญเรือง ซ่างเป่าปี่ มีชื่อในขณะนั้น พ.ศ. 2515 หันมาเรียนขับซอ กับพ่อหนานตา ต้นเงิน ที่บ้านป่าแจะ ตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม

บุญศรีได้รับการประกาศเกียรติคุณให้เป็นศิลปินแห่งชาติ ประจำปี 2560 สาขาศิลปการแสดง (ดนตรีพื้นบ้านล้านนา) และได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ดีรชกคุณาภรณ์ ชั้นที่ 4 จตุตถดิเรกคุณาภรณ์

มานัส จรรยาพงศ์

เมื่อ พ.ศ. 2471 มานัส จรรยาพงศ์ ทำงานเป็นเสมียน และหัวหน้าวงดนตรีไทยที่จังหวัดเพชรบุรี มีโอกาสได้เล่นดนตรีไทยให้กับคุณ อ้อม บุนนาค ธิดาคบไต่ของ พระยาสุรพันธ์เสนีย์ (อ้น บุนนาค) จนเกิดรักใคร่ชอบพอกัน ต่อมาในปี พ.ศ. 2472 พระยาสุรพันธ์เสนีย์ ได้ย้ายไปเป็นสมุหเทศาภิบาล มณฑลราชบุรี คุณอ้อมต้องย้ายตามบิดา และมีครูสอนดนตรีคนใหม่ เป็นนักเขียนชื่อ สนิท จรรณจินดา

